

Journal of Turkish Operations Management

İş sağlığı ve güvenliği algısının eğitim bazında değerlendirilmesi

Ergün ERASLAN^a, Canan CANSARAN^{b*}

^aİş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye
e-mail: eraslan@ybu.edu.tr, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-5667-0391>

^bİş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye
e-mail: cccansaran89@gmail.com, ORCID No: <https://orcid.org/0000-0003-0064-5805>

*Sorumlu yazar

Makale Girişi

Makale Geçmişi:

Geliş: 15.05.2019
Revize: 18.06.2019
Kabul: 30.03.2020

Anahtar Kelimeler:

İş sağlığı ve güvenliği kültür algısı,
İş sağlığı ve güvenliği bilinç düzeyi,
İş sağlığı ve güvenliği eğitim ölçümü

Özet

Çalışma hayatının önemli yapı taşlarından biri olan iş sağlığı ve güvenliği kavramı son zamanlarda önemli araştırma konuları arasında yer almaktadır. İş yerlerinde oluşan olumsuz çalışma koşullarının çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehdit etmekte olduğu bilinmektedir. Bu sebepten ötürü, ilgili mevzuatlarla birlikte çalışanların algılarının biçimlendirilerek maddi ve manevi zararlar birlikte iş kazaları ve meslek hastalıklarını en aza indirmek amaçlanmaktadır. Özellikle, çalışanların bilgi düzeylerini artırarak güvenlik iklimi ve güvenlik kültürü kavramlarının benimsetilmesiyle birlikte ülkemizdeki iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yerleştirilmesi gereklidir. Çalışan kesimin iş ortamındaki motivasyonlarını belli seviyede tutarak iş ortamında oluşabilecek psikolojik durumlar ve bu durumlarla başa çıkabilme kolaylığı yaratabilme gücü sağlanmalıdır. Buradaki en önemli detay, eğitimler yolu ile iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturmak ve bu bilinçle birlikte güvenlik kültürünü etkili hale getirmektir. Bu çalışmada iş sağlığı ve güvenliği algısının ölçülmesi için 17 sorudan oluşan bir anket uygulanarak değerlendirilmiş ve istatistiksel açıdan analiz edilerek sonuçları detaylı bir şekilde yorumlanmıştır.

Article Info

Article History:

Received: 15.05.2019
Revised: 12.06.2019
Accepted: 30.03.2020

Keywords:

Occupation health and safety culture perception,
Occupation health and safety awareness level,
Occupational health and safety training measurement

Abstract

The concept of Occupational health and safety, which is one of the important building blocks of working life, is among the important research subjects recently. It is known that adverse working conditions in the workplace are threatening the health and safety of employees. For this reason, it is aimed to minimize occupational accidents and occupational diseases by shaping the perceptions of employees together with the relevant legislation. In particular, with the adoption of the concepts of security climate and security culture by increasing the level of knowledge of employees, Occupational health and safety culture in our country is required to be established. By keeping the motivation of the employees in the workplace at a certain level, the ability to create psychological situations that may occur in the workplace and the ease of coping with these situations should be provided. The most important detail here is to create occupational health and safety conscious through trainings and to make the safety culture effective with this awareness. In this study, a questionnaire consisting of 17 questions was evaluated to measure the perception of Occupational Health and safety and the results were analyzed statistically and interpreted in detail.

1. Giriş

1.1 İş Sağlığı ve Güvenliği Tanımı

İş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri iş alanında işlerin yürütümü sırasında çeşitli sebeplerden kaynaklanan sağlığa zarar verebilecek nedenlerden korunmak amacıyla yapılan bilimsel ve sistemsal çalışmalardır. İş güvenliği kavramının bir anlam taşıyabilmesi için çalışanların insan hakları bildirgesi kapsamında sağlık ve güvenlik haklarından faydalanmaları ve belirli bir bilgi düzeyinin oluşması sağlanmalıdır (Karaman, Çivici ve Kale 2011).

1.2 Güvenlik: Genel olarak bir emniyet içerisinde olma durumu olarak tanımlanabilir. Daha geniş anlamda ise güvenlik risklerle tanımlanıp belli bir süreç içerisinde kabul edilir düzeyde kalabilmesidir. Uluslararası Çalışma Örgütüne göre; çalışma ortamında herhangi bir tehlike anı oluşmadan önce tehlikeyi sezebilme, yapacağımız işin oluşturabileceği riskleri belirleyerek risk analizleri değerlendirmelerinin yapılması, emniyetsiz durum yaratabilecek tehlikelerden ve emniyetsiz davranışlardan uzak durmak, gereksiz yere risk almaktan kaçınmak, sadece çalıştığımız durumlarda değil hayatın her anı güvenliği öncelikli kılmak, güvenli davranış biçimi benimseyerek belli alışkanlıklar yaratmak, güvenlik kültürünü yaşam felsefesi haline dönüştürmek. (İşler, 2013).

İş güvenliği kültür algısı kapsamında değerlendirme yapıldığında İş yaşamında olması gereken en önemli detay iş güvenliği kültür algısıdır. İş hayatında iş güvenliği hakkında yeterince bilgi detayları verilmediği sürece kazalar ve hastalıklar artacak bu durumda iş yerinde büyük kayıplar meydana gelecektir. İş güvenliği kültür özelliklerinin benimsetilerek tüm çalışan kesim tarafından paylaşılıp, Organizasyonel olay, kaza veya belirli hataların sebeplerini öğrenip gerekli tedbirlerin alınarak yol alınması sağlanmalıdır. İş güvenliği üç temel prensibinin detaylarına dikkat çektiğimizde; çalışanların ve çalışma ortamının güvenliği sağlanarak, üretimin devamlılığı ve güvenlik çerçevesi oluşturmakla birlikte işletme için devamlılık süresince güvenlik kültürü benimsetilerek eğitim çerçevesinde ilerleme kaydedilmelidir. (Akıllı ve Aydoğdu, 2013; Çetindağ, 2010; Korkut ve Tetik, 2013).

1.3 Güvenlik Kültürünün İki Boyutu:

- Organizasyonel üyeler birliğinin güvenlik olarak inanç, tutum ve belli değerleri ifade eden kısımlardır.
- Organizasyonun sahip olduğu, güvenlik kültürünü ilerletecek yönde yapılan uygulama ve kontrol adımlarıdır (Çetindağ, 2010).

1.4 İş Sağlığı ve Güvenliği Algısını Etkileyen Faktörler

- Güvenlik ilişkilerindeki iletişim anlayışı
- Güvenliğin yönetim biçimi
- Bireysel sorunların sorumlulukları
- Güvenlik hedefleri ve standartları
- Kişisel katılımlar
- Yönetime bağlı kalmak
- Kaderci olmak (Dursun, 2011).

1.5 İş Sağlığı ve Güvenlik Kültür Algısının Önemi

İş kazaları, meslek hastalıkları tüm dünyada gelişmiş bütün ülkeler için hem maddi hem de manevi anlamda ciddi kayıplara sebep olmaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıklarının önleme adına yapılan çalışmalara rağmen ilerleyen süreçte iş kazaları büyük bir çaplı sorun olarak devam etmekle birlikte sosyal ve ekonomik olarak bu kazaların önlenmesinde gelişme kaydedilmemektedir. Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliği kanun ve mevzuatlar çerçevesinde gelişme göstermekle birlikte kaza sayıları ve meslek hastalığına yakalanma oranlarını en asgari düzeye indirmek amaçlanmaktadır. Birçok sektörlerin incelenmesiyle kaza sebeplerinin %95’inin insan kaynaklı, %3’ünün makine-teçhizat kaynaklı, % 2’sinin belirsiz sebepler kaynaklı olduğu belirlenmiştir. İş hayatındaki bu durumun insan faktörünün daha detaylı olarak ele alınmasını ve düzenli eğitim süreciyle ilerlenmesi gerektiğini de ortaya çıkarmaktadır (İzgi, Öztürk ve Türkmen, 2012; Uslu, 2014).

Algı örnek olarak; Orta Doğu Teknik Üniversitesi İşletme Bölümü’nün profesörü Muhan Soysal Strateji Yönetim dersinde her sene farklı algılara dikkat çekmeye çalışmaktadır. Prof. Dr. Muhan Soysal ders anlatımı sırasında tepegöze bir Picasso resmi koyar. Soysal, sınıftaki öğrencilerin ilgisini çekmeye çalışır ancak öğrenciler zaten kübik yapıda olan sürrealist resimde sanatla fazla ilgilenmeyenlerin anlayabileceği çok az şey bulunduğu ve

bozuk perspektifli bir oda, sarı uzun saçlı yaratığa benzeyen şey, etrafta değişik yaratıklar, yerde yine bir yaratık ve arkadaki şekli bozuk içi parlak dikdörtgen içinde başka bir şeylerin daha bulunması nedeniyle resim, sınıfta çokta algısal bir anlam ifade etmemiştir. Muhan Soysal; 5-10 dakika tepkisiz hareketlerinden sonra, Picasso'nun resmini alarak Meninas' in bir resmiyle değiştirir. Bu resimde sandalye üzerinde bulunan sarı uzun saçlı bir aristokrat kızının etrafındaki dadıları onun saçını tararken, kızın yerde köpeği yatmaktadır. Babası arkada ışık saçan kapıda kızını izlemektedir. Öğrenciler ikinci resmi gördüklerinde Picasso'nun resmindeki öğelerin ne olduğunu ve bu resmin Meninas'in tablosuna karşılık yapılmış bir eser olduğunun farkına varırlar. Muhan Soysal akıldan hiç çıkmayacak olan o sözleriyle; "Hayatta hiçbir şey Meninas'in resmi kadar belirgin ve net değildir. İş güvenliği hayati, gerçekleri size Picasso'nun resmindeki gibi şekil değiştirmiş olarak gösterir. Picasso'nun resmine bakıp, Meninas'in resmini görebilenleriniz başarılı olacak, diğerleri kübik şekillere bakıp yanlış anlamlar çıkarmaktan gerçekleri hiçbir zaman göremeyecektir." sözleriyle iş güvenliğinin önemini dile getirir. İş güvenliği kapsamında sektörleri tehlike sınıflarına ayırarak, çalışanların sağlığını olumsuz etkileyen pek çok risk durumunda nasıl hareket edebileceklerini belirlemek için mevzuatlar oluşturulmuş ve çözüm önerileri sunulmuştur (Çelik, 2014).

Bununla birlikte güvenlik kültür algısının öğretilmesi tanıtılması ve geliştirilmesinin iş yaşamındaki doyum adına katkı sağladığı ve bu doyumla çalışanların kültür algısının yüksek olması ve çalışma ortamlarının bilgi anlamında daha nezh bağlama taşınmasıyla kültür algısının ve güvenlik kültürünün bir kez daha önemli bir etken olduğu görülmektedir. (Atan ve diğerleri, 2017; Tokuç, 2016).

Bu çalışmada; genel zorunlu eğitimle birlikte iş sağlığı ve güvenliği eğitimi algısının çalışma hayatındaki boyutunun öğrenilmesi, iş sağlığı ve güvenliği algı anketindeki sorularının sonuç analizlerinde işyerlerinde çalışanların yasal haklar konusunda bilgilendirilerek bu mevzuatların uygulanması gerektiği konusu anket sonuçlarında da görülmüştür. Asıl amacın ise; iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturarak uygun davranışlar kazandırılması zorunluluğu olduğu gözlenmiştir.

2. Yöntem

Bu çalışmada, iş hayatında bulunan kişilerin eğitim seviyeleriyle birlikte, iş sağlığı ve güvenliği eğitim kültür algısının sektörler bazında değerlendirilerek karşılaştırmaları yapılmıştır. Eğitim seviyeleriyle birlikte iş sağlığı bilgi düzeylerinin ölçümü yapılarak ülkemizdeki boyutu ön plana çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel ve nicel araştırma desenleri kullanılarak verilerin analizine ait bilgilere yer verilmiştir.

Bu çalışmada; İş sağlığı ve güvenliği sektörler bazında incelenerek zorunlu eğitimle birlikte iş sağlığı ve güvenliği bilgi algısı değerlendirilmiş olup, sektörlerin bireyler üzerinde iş sağlığı bilgisi konusunda soru değişkenleriyle birlikte veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Dökümü alınan veriler IBM SPSS Statistics 22 yazılımıyla analiz edilmiştir. Ayrıca dökümleri çapraz tablo ve bar grafikleri kullanılarak sonuçlar değerlendirilmiştir. 19 sorudan oluşan bilgi anketi 172 katılımcıya uygulanmış ve zorunlu eğitim seviyeleriyle birlikte karşılaştırmaları yapılmıştır.

İş sağlığı ve güvenliği algısının değerlendirilmesi konulu çalışmamız bağlı bulunduğum iş sağlığı ve güvenliği birimi üzerinde kayıtlı olan firmalarda çalışan kişilerden odak gruplar oluşturularak bire bir anket çalışması yapılmıştır.

Sektör bazında değerlendirilen grupların, ve firma yetkililerinin 15.04.2019 tarihinde sözlü rızaları alınarak iş güvenliği bilgi seviye ölçümleri gerçekleştirilmiştir ve herhangi bir etik ihlal söz konusu olmamıştır.

3. Bulgular

3.1 Araştırmanın Bulguları

Bu çalışmada İş sağlığı ve güvenliğinin algısının inşaat, gıda ve sağlık sektörlerinin eğitim seviyelerine göre iş sağlığı ve güvenliği bilgi algısı değerlendirilmiş olup, sektörlerin bireyler üzerinde belirlenen değişkenlerle veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Dökümü alınan veriler kurumsal istatistiksel programla analiz edilmiştir. Ayrıca dökümleri çapraz tablo ve bar grafikleri kullanılarak sonuçlar değerlendirilmiştir. 17 sorudan oluşan anket 172 katılımcıya uygulanmıştır.

3.2 Demografik Bilgiler

Çalışmaya ilişkin demografik veriler aşağıda verilmektedir.

Tablo 1. Demografik Veriler

	Sıklık	Yaş		Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
		Yüzde	Geçerli Yüzde		
19 altı	4	2,3	2,3	2,3	2,3
19-25	31	18	18	18	20,3
25-34	70	40,7	40,7	40,7	61
35 üstü	67	39	39	39	100
Total	172	100	100	100	

	Sıklık	Cinsiyet		Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
		Yüzde	Geçerli Yüzde		
Kadın	50	29,1	29,1	29,1	29,1
Erkek	122	70,9	70,9	70,9	100
Total	172	100	100	100	

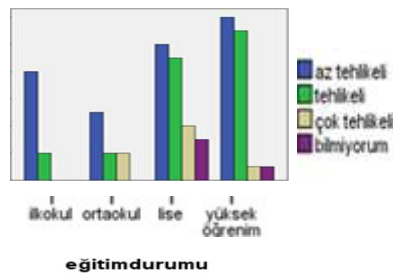
	Sıklık	Hizmet Süresi		Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
		Yüzde	Geçerli Yüzde		
0-6	55	32	32	32	32
6-10	41	23,8	23,8	23,8	55,8
11-15	37	21,5	21,5	21,5	77,3
16-20	25	14,5	14,5	14,5	91,9
20 üstü	14	8,1	8,1	8,1	100
Total	172	100	100	100	

	Sıklık	Eğitim Durumu		Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
		Yüzde	Geçerli Yüzde		
İlköğretim	19	11	11	11	11
Ortaöğretim	20	11,6	11,6	11,6	22,7
Lise	66	38,4	38,4	38,4	61
Yüksek Öğretim	67	39	39	39	100
Total	172	100	100	100	

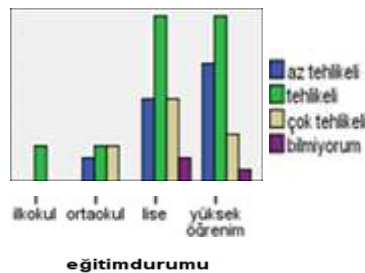
3.3 Algı anketinin sektörler bazında değerlendirilmesi

İş Sağlığı ve Güvenliği algısının değerlendirilmesi için uygulanan anket sorularının sektörler bazında değerlendirilmesi aşağıda verilmektedir:

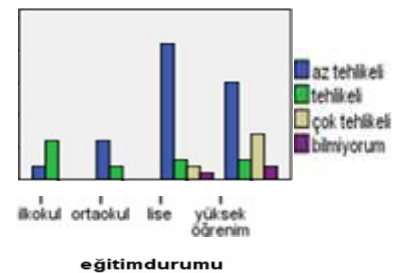
Soru 1. İş yerinizin tehlike sınıfı aşağıdakilerden hangisidir?

Şekil 3.1. Gıda Sektörü

Şekil 3.2. İnşaat Sektörü

Şekil 3.3. Sağlık Sektörü

Şekil 3.3'de gösterildiği üzere sağlık sektöründe lise ve yükseköğrenim eğitimi görmüş kişiler tehlike sınıfı sorusuna ağırlıklı olarak doğru cevap vermişlerdir. Bunun yanı sıra Şekil 3.2 ve Şekil 3.3 'de gösterildiği üzere gıda ve inşaat sektöründe çalışan lise ve yükseköğrenim görmüş kişilerin kendi sektörlerinin tehlike sınıflarını bile çoğunlukla bilemedikleri gözlemlenmiştir. Bu durum, kişilerin iş güvenliği konusunda yetersiz olduğu ve iş güvenliği eğitimlerine de yeterli ilginin gösterilmediği anlaşılmaktadır. Yalnızca sağlık sektörü çalışanlarının, çalıştıkları sektörün iş sağlığı ve güvenliği ile benzer içeriklere sahip olması dolayısıyla yöneltilen sorulara genellikle doğru cevap verdikleri gözlenmiştir.

Soru 2. 6331 iş sağlığı ve güvenliği kanununun kamu kurumları ile 50'den az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerinin uzmanı ve iş yeri hekimi bulundurma zorunluluğu var mıdır?

Şekil 3.4. Gıda Sektörü

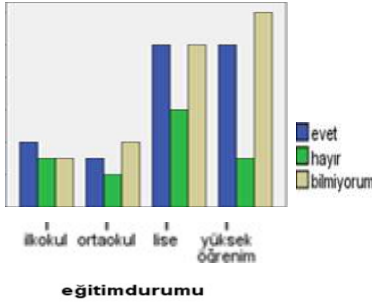
Şekil 3.5. İnşaat Sektörü

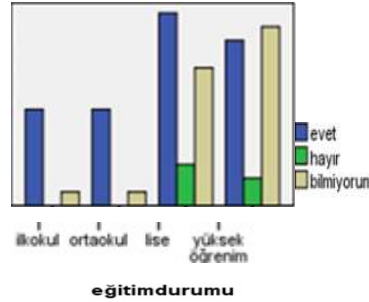
Şekil 3.6. Sağlık Sektörü

Şekil 3.4, Şekil 3.5, Şekil 3.6'da görüldüğü üzere sektörler bazında incelendiğinde, bütün sektörlerin orantılı olarak evet cevabı vererek iş sağlığı ve güvenliğinin kişisel sayı bakımından ve tehlike boyutu olarak iş sağlığı ve uzmanı bulundurulma zorunluklarının varlığının bilincinde oldukları gözlenmiştir.

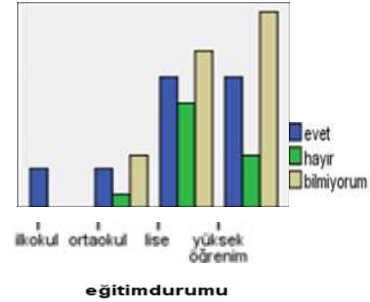
Soru 3. İş sağlığı ve güvenliği kanun kapsamındaki yetkilerini biliyor musunuz?

Şekil 3.7. Gıda Sektörü

Şekil 3.8. İnşaat Sektörü

Şekil 3.9. Sağlık Sektörü

Şekil 3.7 gıda, Şekil 3.8 inşaat ve Şekil 3.9 sağlık sektör çalışanlarının azınlığı iş sağlığı ve güvenliği kanununun yetkileri ile ilgili soruları bilinçli olarak cevaplandıkları görülmüş. Eğitim seviyelerine bazında değerlendirildiğinde; yükseköğrenim ve lise eğitimi görmüş olanların ağırlıklı olarak kanun kapsamındaki yetkilerin bilinci konusunda yetersiz kaldıkları gözlemlenmiştir. Genel sektörler dağılımında ise; bilmiyorum cevabının diğer cevaplara oranla ön plana olduğu görülmüştür.

Soru 4. Acil durum planı bütün işyerleri için zorunlu mudur?

Şekil 3.10. Gıda Sektörü

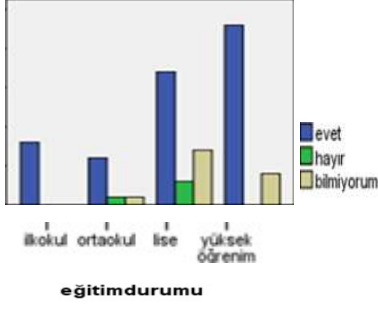
Şekil 3.11. İnşaat Sektörü

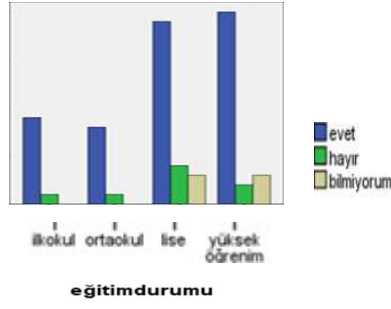
Şekil 3.12. Sağlık Sektörü

Acil durum planlarının her sektör için gerekli olduğu kanısını taşıyan karşılaştırmalarda elde edilen sonuçlar neticesinde; Şekil 3.10 gıda, Şekil 3.11 inşaat, Şekil 3.12 sağlık sektörlerinde görüldüğü üzere; acil durum planlarının yapılması, iş yerlerinde oluşabilecek risklere karşı çalışanların hazırlıklı olması için bir dizi planın oluşturulmasının gerektiğini göstermektedir.

Soru 5. Risk değerlendirmesinin yapılmasındaki önemin farkında mısınız?

Şekil 3.13. Gıda Sektörü

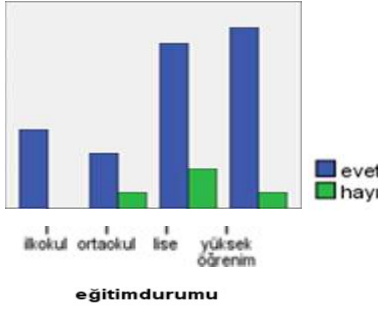
Şekil 3.14. İnşaat Sektörü

Şekil 3.15. Sağlık Sektörü

Şekil 3.13, Şekil 3.14 ve Şekil 3.15 sektörlerinde verilen cevaplar incelendiğinde; risk değerlendirmesi farkındalık ölçeği sorusunda iş yerinde oluşabilecek herhangi bir olumsuzluğun bilinmesi adına ön görülecek çalışmaların yapılması ve değerlendirilmeye alınması gerektiği gözlenmiştir.

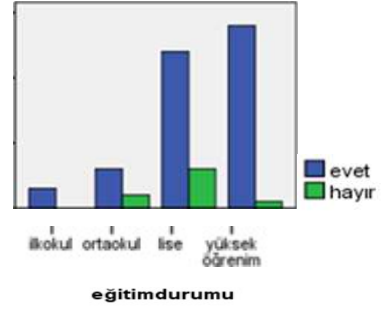
Soru 6. SSK'lı çalışanlara iş güvenliği eğitimlerinin verilmesi ve sağlık kontrollerinin yapılmasının gerekliliğini biliyor musunuz?

Şekil 3.16. Gıda Sektörü

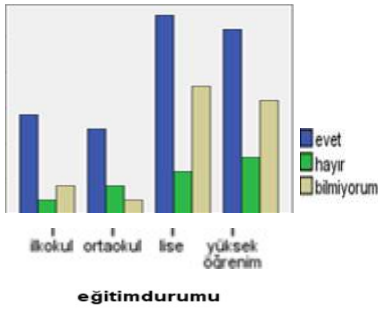
Şekil 3.17. İnşaat Sektörü

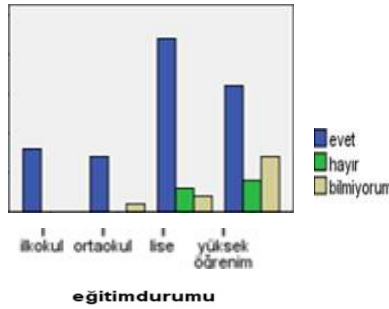
Şekil 3.18. Sağlık Sektör

Şekil 3.16, Şekil 3.17 ve Şekil 3.18'de istatistik döküm sonuçları değerlendirildiğinde; SSK'lı çalışanların belli eğitimler alarak işlerini devam ettirebilmelerinde ve bütün sektörler için sağlık bakımlarının periyodik olarak yaptırılmasının bilincinde olduklarından evet cevabının çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir.

Soru 7. İş yerinde iş kazası ve ramak kala olay meydana geldiğinde yapmanız gerekenleri biliyor musunuz?

Şekil 3.19. Gıda Sektörü

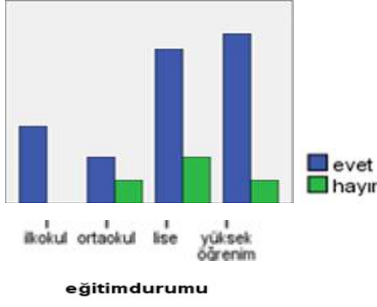
Şekil 3.20. İnşaat Sektörü

Şekil 3.21. Sağlık Sektörü

Sektörler ayrı ayrı incelenerek karşılaştırmaları yapıldığında; evet ve tahmini cevap olan kısmen şıkkının ağırlıklı olarak ön plana çıktığı Şekil 3.19, Şekil 3.20 ve Şekil 3.21'de görülmektedir. Bu detaylar göz önüne alındığında; iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin daha detaylı ve düzenli aralıklarla sürekli verilmesi gerektiği kanısına varılmaktadır.

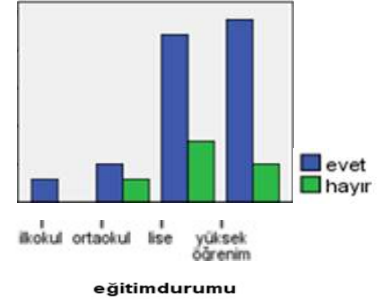
Soru 8. İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştığınızda işverene ya da çalışan temsilcisine haber verme yükümlülüğünüz olduğunu biliyor musunuz?

Şekil 3.22. Gıda Sektörü

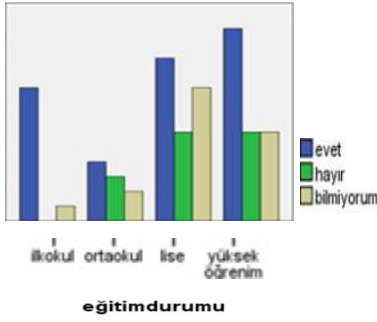
Şekil 3.23. İnşaat Sektörü

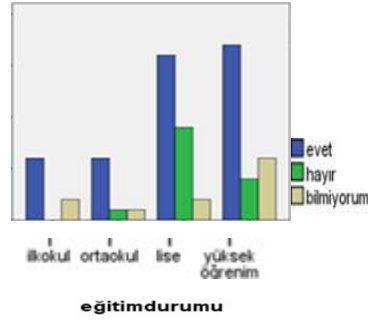
Şekil 3.24. Sağlık Sektörü

Soru 8'de sektör karşılaştırmalarında Şekil 3.22, Şekil 3.23 ve Şekil 3.24'görüldüğü üzere; iş sağlığı ve güvenliğinin mevzuatlar gereği vermiş olduğu yetkilerin lise ve yükseköğrenim mezunlarınca bilinçli bir şekilde cevaplandırıldığı ve evet şıkkının yoğunlukta olduğu gözlenmiştir.

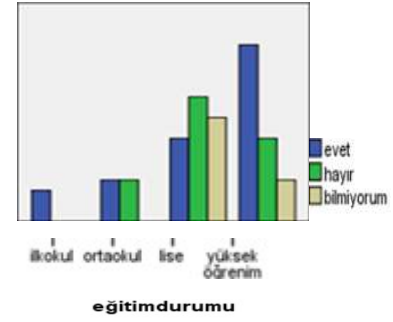
Soru 9. İş kanununun ISG ile ilgili hükümleri olmayan veya işveren vekiline ISG kanununun 26. Madde gereğince idari para cezası hükmünün yer aldığı biliyor musunuz?

Şekil 3.25. Gıda Sektörü

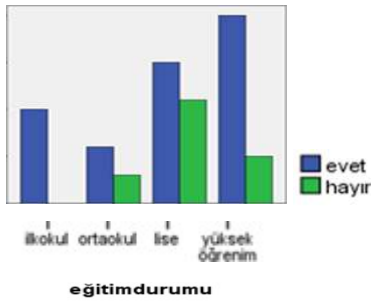
Şekil 3.26. İnşaat Sektörü

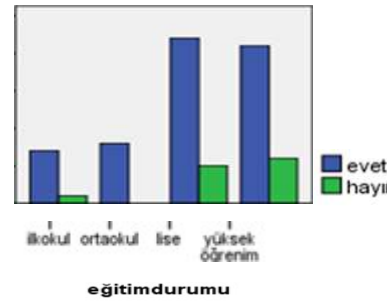
Şekil 3.27. Sağlık Sektörü

Şekil 3.25, Şekil 3.26 ve Şekil 3.27'ye bakıldığında; eğitim seviyeleri karşılaştırmalarında örneklem gruplarının vermiş oldukları cevaplar ayrı ayrı sektör olarak incelendiğinde; lise ve yükseköğrenim görmüş olanların idari cezalar boyutunda genel olarak evet cevaplarını vermiş olmasına rağmen Şekil 3.25 gıda sektöründe ilkokul seviyesinde bulunanların ise idari boyuttaki para cezalarının bilincinde olmadıkları gözlenmiştir. Genellikle hayır ve bilmiyorum(tarafsız) cevaplarının da büyük oranda verildiği gözlemlenmiştir.

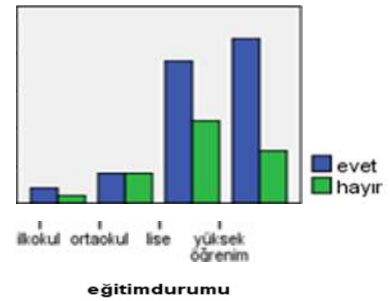
Soru 10. Yangın tüpü kullanmasını biliyor musunuz?

Şekil 3.28. Gıda Sektörü

Şekil 3.29. İnşaat Sektörü

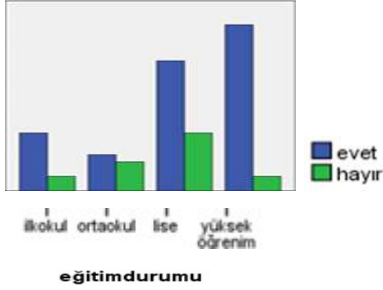

Şekil 3.30. Sağlık Sektörü

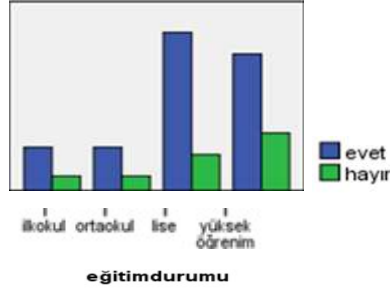
Şekil 3.28, Şekil 3.29 ve Şekil 3.30'de genel olarak bütün sektörlerde evet şıkkının cevaplandığı gözlenmiştir. Ancak sadece iş güvenliği alanı dışında da genel yangın tüpü eğitiminin alınması ve hayati yaşam standardında da

olabilecek belli risklere karşılık eğitim seviyesi yükseköğrenim olanlar dışında kalanlarında bu konuya önem vermesi gerektiği düşüncesini ön plana çıkarmaktadır.

Soru 11. Sigortalının çalıştığı veya işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık halinin "Meslek Hastalığı" olarak tanımlandığını biliyor musunuz?

Şekil 3.31. Gıda Sektörü

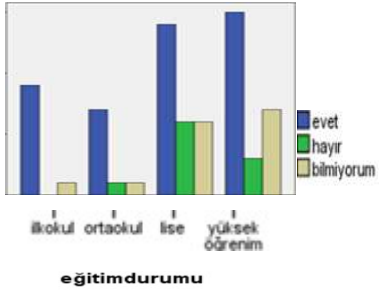
Şekil 3.32. İnşaat Sektörü

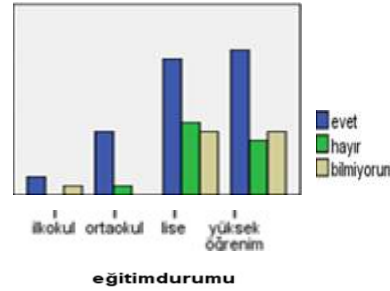
Şekil 3.33. Sağlık Sektörü

Şekil 3.31 ve Şekil 3.32'de analiz dökümleri incelendiğinde; iş hayatı boyunca sürekli maruz kalınan olumsuzluklar karşısında ortaya çıkan rahatsızlıkların bütün sektörlerde çalışanlar için risk yaratabileceğinin bilinciyle cevaplandırıldığı görülmüştür. Ancak Şekil 3.33 sağlık sektöründe çalışanların cevaplama oranlarında eğitim durumu dikkate alındığında aradaki oranların farkları dikkat çekmektedir. Eğitim seviyesi konumunda değerlendirmeler baz alındığında ilkokul ve ortaokul seviyelerinde olanlarının bu bilgidен noksan oldukları gözlemlenmiştir.

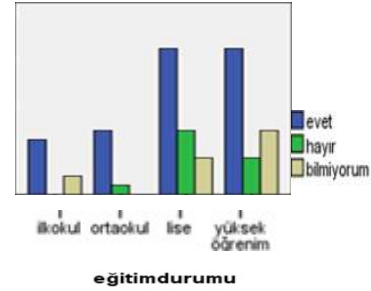
Soru 12. Kişisel Koruyucu Donanım nedir, neden kullanılmalıdır sorusunun cevabını biliyor musunuz?

Şekil 3.34. Gıda Sektörü

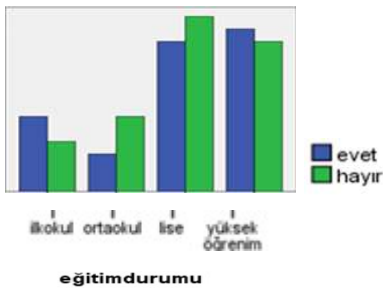
Şekil 3.35. İnşaat Sektörü

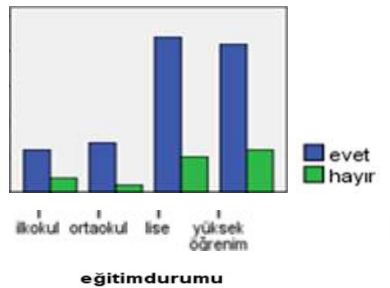
Şekil 3.36. Sağlık Sektörü

Şekil 3.34 gıda ve Şekil 3.35 inşaat, Şekil 3.36 sağlık, sektörlerinin incelenen grafikleri sonucunda; iş hayatında zarar verecek olumsuzlukları engelleyebilecek malzemeleri kullanım bilincinde olanların yüzdelere göre ağırlıklı olduğu görülmüştür. Ancak hayır ve bilmiyorum cevaplarının da ciddi şekilde grafikte yer aldığı gözlemlenmiştir. Bu durumda çalışanların kişisel koruyucu donanımın konusunda bilinçlendirmelerinin önemi ortaya çıkmıştır.

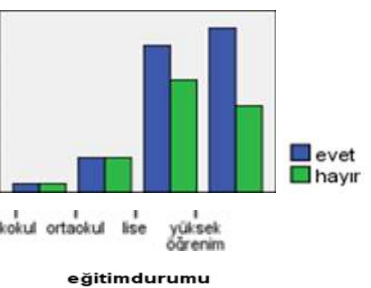
Soru 13. Türkiye'nin İş Kazalarında Avrupa'da 1. sırada yer aldığını biliyor musunuz?

Şekil 3.37. Gıda Sektörü

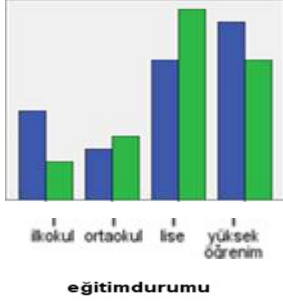
Şekil 3.38. İnşaat Sektörü

Şekil 3.39. Sağlık Sektörü

Şekil 3.37, Şekil 3.38 ve Şekil 3.39’da genel analiz dökümlerine bakıldığında; eğitimle orantılı olarak lise ve yükseköğrenim görenlerin evet şikkının ön plana çıktığı gözlenirken, sektörler ayrı incelendiğinde; Şekil 3.37 gıda çalışanlarından lise ve yükseköğrenim görenlerin evet ve hayır cevaplarının birbirini karşıladığı gözlemlenirken, Şekil 3.38, inşaat Şekil 3.39 sağlık sektörlerinde lise ve yükseköğrenim mezunu çalışanların evet cevabının ağırlıklı olarak işaretlendiği gözlenmiştir.

Soru 14. İş kazalarının en çok ilk saatler içerisinde gerçekleştiğini biliyor musunuz?

Şekil 3.40. Gıda Sektörü

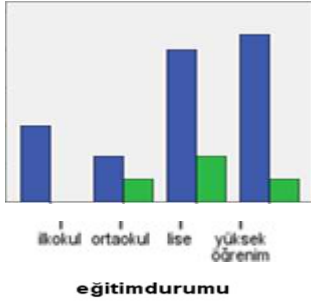
Şekil 3.41. İnşaat Sektörü

Şekil 3.42. Sağlık Sektörü

Şekil 3.40, Şekil 3.41 ve Şekil 3.42’de görüldüğü üzere; bütün sektörlerde iş kazalarının gerçekleşme zamanlarının bilinmediği görülmüş olup, verilen eğitimlerde çalışanların bu konuda bilinçlendirilmesi gerekliliği ön plana çıkmıştır.

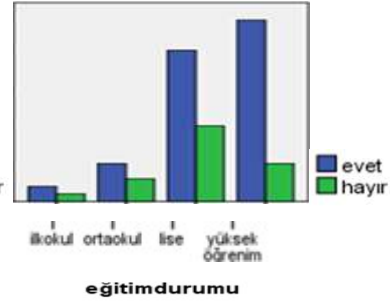
Soru 15. Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak iş yeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlar da sizce iş kazasından sayılır mı?

Şekil 3.43. Gıda Sektörü

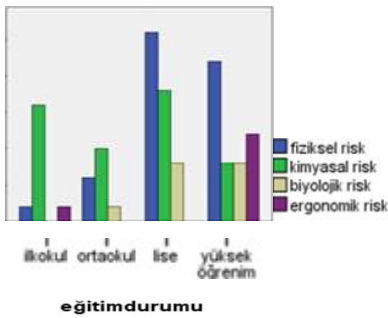
Şekil 3.44. İnşaat Sektörü

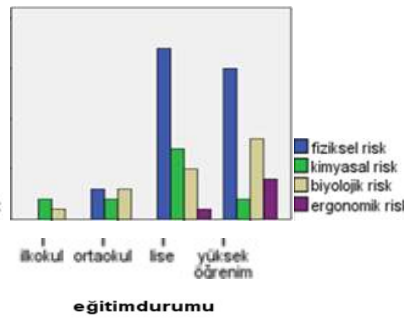
Şekil 3.45. Sağlık Sektörü

Şekil 3.42, Şekil 3.43 ve Şekil 3.44’de değerlendirilmeye alındığında; asıl işini yapmaksızın geçen zamanda oluşabilecek olumsuzlukların sebebiyet verdiği durumların çalışma sürelerine dahil olduğu sektörlerce bilinçli olarak evet cevabını verdikleri gözlenmiştir.

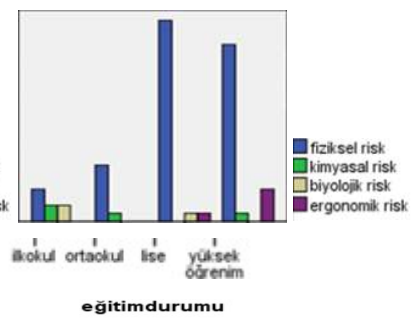
Soru 16. Çalıştığınız iş yerinde hangi tür risklerle karşılaşyorsunuz?

Şekil 3.46. Gıda Sektörü

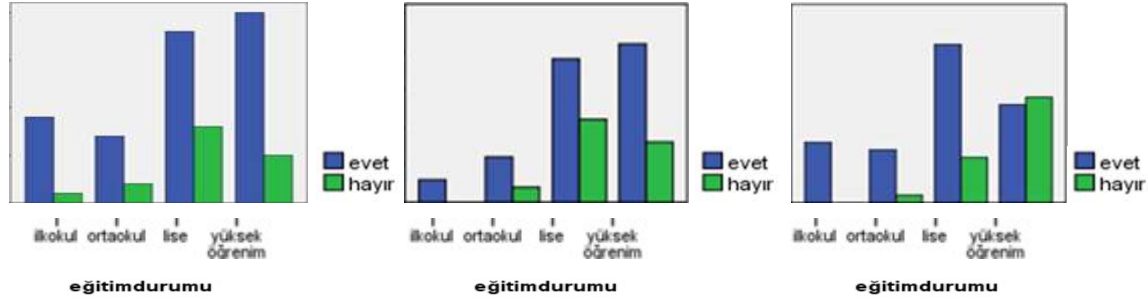
Şekil 3.47. İnşaat Sektörü

Şekil 3.48. Sağlık Sektörü

Şekil 3.45, Şekil 3.46 ve Şekil 3.47’de sektör karşılaştırmalarında; ağırlıklı olarak fiziksel risk boyutunun büyük fark yaratarak diğerlerine oranla daha fazla yer aldığı görülmektedir. Sektörlerin ayrı ayrı oluşturabilecekleri riskler dolayısıyla örneğin; 3.45 gıda grafiğini incelediğimizde; fiziksel riskin sıralamada ilk şıkkı oluşturmasına rağmen kimyasal risk oranının da ona yakın ağırlıkta olduğunu gözlemlenmektedir.

Soru 17. Çalıştığınız yerde ilk yardım eğitimi aldınız mı?

Şekil 3.49. Gıda Sektörü

Şekil 3.50. İnşaat Sektörü

Şekil 3.51. Sağlık Sektörü

Genel sektörler bağlamında Şekil 3.48, Şekil 3.49 ve Şekil 3.50’de evetlerin ağırlıklı olarak yer aldığı grafikleri görmekteyiz. Örneğin; şekil 3.49 İnşaat sektöründe lise ve yükseköğrenim görenlerin evet ve hayır cevapları hemen hemen aynı oranda birbirlerini izlediği gözlenmiştir. Bu da demek oluyor ki meslek bağlamında almış olduğumuz eğitimlerin sadece kendi alanlarımız için yeterli ancak hayati önem taşıyan ve bilinmesi gereken detayların atlandığı gözlenmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

İş sağlığı ve güvenliği kültüründe eğitimin ön plana çıkarılmasıyla iş memnuniyeti ve tatmini artırılıp, bilinçli ve kaliteli çalışma ortamı oluşturulması sağlanır. Bunun yanında eğitimin sosyal hayatımıza etkisiyle birlikte çalışma hayatında da çalışan kesimin yaşam kalitesi artırılarak yaptıkları işlerden zevk almaları sağlanmalıdır. Ayrıca, çalışma alanlarında bulunan işçilerin İSG hizmetlerinden yararlanmaları önem arz etmektedir. Yine bunlara ek olarak sosyal güvenlik ağı oluşturulup, iş güvenliğinin çalışma alanında düzenli ve katılımı zorunlu olan eğitimlerle desteklenmesi adına İSG kurulları belirlenmelidir. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin lisans boyutundan, okul öncesi boyutuna indirgenmesi gerekmektedir; çünkü normal eğitim seviyesinin bile düşük olduğu ülkede sonradan gelen iş sağlığı ve güvenliği mevzuatının benimsenmesi ve çalışma hayatına geçirilmesi oldukça güç olacaktır. Ülkemizde iş sağlığı bilincinin çalışanın can güvenliğinden çok evrak bazında ilerlediği gerçekliğinden uzaklaşarak verilen eğitimlerin ciddi görsel bloklarla genişletilerek gerçekçi kaza örnekleriyle sunulması için gereken önlemler benimsenmelidir.

İş sağlığı ve güvenliğinin temel amacı; çalışma hayatında sağlığa zarar verebilecek durumların önceden belirlenerek gerekli önlemlerin alınması, güvenli, huzurlu ve rahat bir çalışma ortamıyla birlikte iş kazaları ve meslek hastalıklarının azaltılmasıdır. Teknolojinin gelişmesiyle çalışma standartlarının her geçen gün geliştiği ancak, ülkelerin kaza sirkülasyonlarıyla birlikte kayıplar artmaya devam etmektedir.

İş güvenliği boyutunun gelişmesi aşamasında en önemli görevleri üstlenmesi gereken devlet, işveren ve çalışanın üç taraflı olarak riskleri en alt seviyeye indirilmesi gerekir. Sadece bununla kalmayıp, çalışan kesimin iş ortamlarındaki motivasyonlarını belli seviyede tutma, çalışma saatlerinin uygunluğu, işe uyumları, tatil sürelerinin yeterliliği ve iş ortamında oluşabilecek psikolojik problemler ve bu problemlerle başa çıkabilme kolaylığı sağlanmalıdır. En önemli detay ise eğitimler yolu ile iş sağlığı ve güvenliği bilinci oluşturmak ve bu bilinçle birlikte güvenlik kültürünü etkili hale getirmektir.

Araştırma neticesinde güvenlik kültür algısının öğretilmesi, tanıtılması ve geliştirilmesinin iş yaşamındaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları adına katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

İş Sağlığı ve güvenliği algısının ölçülmesi adına yapılan bu çalışmadan anlaşıldığı üzere; zorunlu olarak gördüğümüz eğitimlerin ya da mecburi olarak seçtiğimiz mesleklerimizin aslında eğitim bazında hayata dair herhangi ekstra bir öğretilerde bulunmadığını gözlemlenmektedir. Ülkemizde yeni bir kapsam olarak, iş sağlığının da eğitimle birleştirilerek ilerlemesi adına yapılan mevzuatların yeteri kadar verim oluşturmadığı, eğitim seviyesi çok yüksek olan çalışan gruplarının bile iş güvenliği bilgi sorularını cevaplamakta güçlük çektiği ve hatta konuyla

alakalı hiçbir bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Ülkemizde genel bağlamda iş sağlığı ve güvenliğinin sadece evrak zorunluluğu bilinci taşıyan bir iş olarak görülüp çalışma hayatımızın süreçlerinde yer almadığı gözlemlenmiştir.

Araştırmacıların Katkısı

Bu çalışmada; Canan Cansaran, veri toplama ve analizi, taslak oluşturma anket soru kaynaklarını hazırlama bire bir anket çalışmasının yapılması, anket verileri programlama ve SPSS sonuçları alınarak araştırma bulgularının dökümü oluşturulması, Ergün Eraslan veri analizi, kavramsallaştırma, inceleme ve düzenleme, makalenin oluşturulması, makale çıktılarının yorumlanması konularında katkı sağlamıştır.

Teşekkür

Makalenin daha iyi bir hale gelmesine katkı sunan hakemlere teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Kaynaklar

Akıllı, H., Aydoğdu, Ö.(2013). İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi 16/245. http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/kutuphane/ekonomi-bultenleri/2013_16/245.pdf

Atan, M., Cam, E., Çelik, E., Arslan, B. ve Eravcı, D. (2017). ÇASGEM Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenlik Algısı Araştırma Raporu <http://www.casgem.gov.tr/dosyalar/kitap/117/dosya-117-5309.pdf>

Çetindağ Ş. (2010). “İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum” (86) <http://dosya.toprakisveren.org.tr/makale/2010-86-serifcetindag.pdf>

Çelik, E. (2014). “Güvenlik Kültürünün Güvenlik Performansına Etkisi: İş Tatmininin Aracılık Rolü” <http://www.casgem.gov.tr/dosyalar/kitap/117/dosya-117-5309.pdf>

Dursun, S. (2011). *Güvenlik Kültürünün Güvenlik Performansı Üzerine Etkisine Yönelik Bir Uygulama* (Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa. YÖK tez veri tabanından erişildi. Tez No. 294832

İzgi, M. C. ve Türkmen, Öztürk H. (2012). Akdeniz Üniversitesi’nde Taşeron Sağlık İşçilerinin İşçi Sağlığı ve Güvenliği Durum Tespiti. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, Cilt 10 , Sayı 3, Sayfalar 160 - 173 <https://search.proquest.com/openview/0631ccb4a0e65cfee17019ea9fef6344/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2032204>

İşler, M. C. (2013). *İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri ile Güvenlik Kültürünün İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Etkisi*. İş Müfettişi Yardımcılığı Etüt Yazısı Ankara. <https://docplayer.biz.tr/16052442-Is-sagligi-ve-guvenligi-egitimleri-ile-guvenlik-kulturunun-is-kazasi-ve-meslek-hastaliklarinin-onlenmesindeki-etkisi.html>

Karaman, E. A., Çivici, T. ve Kale, S. (2011). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin İnşaat Sektöründeki Yeri ve Önemi Çanakkale Yayın no: 3041 2000-2005 *Dicle Tıp Dergisi*, 34(4), 264-271. http://bursa.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/16754_28_23.pdf

Korkut, G. ve Tetik, A.(2013). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Temel sorunlar.*Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 455-474.Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/1377182-6331-sayili-is-sagligi-ve-guvenligi-kanunu-nun-getirdigi-yenilikler-ve-temel-sorunlar.html>

Tokuç, B. (2016). *Güvenlik Kültürü*. http://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2016/02/DOC.DR_.BURCU-TOKUC-GUVENLIK-KULTURU.pdf

Uslu, V. (2014). *İşletmelerde İş Güvenliği Performansı ve İş Güvenliği Kültürü Algılamaları Arasındaki İlişki : Eskişehir ili Metal Sektöründe bir Araştırma* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi yüksek lisans tezi <http://openaccess.ogu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11684/303/10045703.pdf?sequence=1&isAllowed=y>